

קתני. (168) אך אלו שחייבים להוציאם מדאורייתא [דהיינו פסולות], לא קתני.

אלא לדברי רב תחליפא בר אבימי, שכופין אף כדי לקיים מצות פריה ורביה, וכפיה זו מדרבנן היא [שהרי מדאורייתא יכול לישא אשה נוספת, אלא כפו אותו לגרש, כיון שכל זמן שהוא נשוי לה לא ירצה לקחת אשה אחרת. רש"י] ליתני במשנה גם — נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, כופין אותה?

אמר רב נחמן: לא קשיא.

הא דאמר רב תחליפא שכופין את מי ששהה עשר שנים בלא ילדים, היינו רק כפיה במילי.

הא, בשוטי. התנא במשנה שנה רק את מי שכופין אותו להוציא את אשתו בשוטין.

מתקיף לה רבי אבא, והלא נאמר במשלי "בדברים לא יוסר עבד" [לעבד סרבן אין פונים במוסר דברים, אלא מיד מצליפים בו מכות נמרצות עד שישמע לאדונן], ואיך תועיל לנו כפיה במילי?

אלא אמר רבי אבא: הא והא בשוטי.

טו-ב אלא שהתם [בדברים הנזכרים במשנה], כי אמרה "הוינא בהדיח" שבקינן לה [אם תאמר "בכל זאת הריני חפצה בו", מניחים לה].

אך הכא [במי ששהה עשר שנים], אף על גב דאמרה "הוינא בהדיח" — לא שבקינן לה,

כדי שיקיים מצות פריה ורביה. ולכן לא שנינו דין זה במשנה.

ומקשינן: והרי מוכה שחין דאף על גב דאמרה הוינא בהדיח לא שבקינן לה,

דתנן "חוינן ממוכה שחין מפני שממקתרי", ומשמע שלעולם כופין אותו להוציא כדי שלא ימק בשרו, ובכל זאת קתני במשנה, ומדוע לא שנינו גם "שהה עמה עשר שנים"?

ומשנינן: התם, כי אמרה "דיירנא בהדיח בסהדי" שבקינן לה [במוכה שחין, אם תאמר האשה — "אגור עמו בעדים, שלא יוכל לבא עלי", מניחים אותה].

אך הכא [במי ששהה עשר שנים], אף על גב דאמרה "דיירנא בהדיח בסהדי" — לא שבקינן לה, כדי שיוכל לקיים מצות פריה ורביה.

תניא, אמר רבי יוסי: שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים, עשרים וארבעה סוגים של מוכי שחין הן, וכולן אמרו חכמים שהתשמיש קשה להן [מזיק להן], ובעלי ראתן [חולה שיש לו שרץ במוחו] קשה מכולן.

ממאי הוי [ממה נגרם אותו חולי]?

דתניא: הקיז דב, ואחר כך שימש מיטתו, הויין לו בנים ויתיקין [חלשים]. הקיזו שניהם הוא ואשתו, ושימשו, הויין לו בנים בעלי ראתן.

168. הקשה הרא"ש — מדוע לא שנינו במשנה גם "שניות" שאיסורן מדרבנן, וכופין אותו להוציא רק מדרבנן?

רוצה לזון אותה. כמו שאין אדם יכול לחיות עם נחש בסל אחד, שבודאי יכישנו. (על פי רש"י לעיל עב א).

עד דרפיא ארעיתא דמוחיה [עד שתתרכך גולגלתו ותהא נוחה להקרע בסכין].

וקרע למוחיה, ומייתי ארבע טרפי דאסא ומדלי כל חד כרעא, ומותיב חד, ושקיל בצבתא וקלי ליה. דאי לא הדר עילויה [קורע את מוחו, ולקח ארבע עלי הדס, ומעלה את רגלי השרץ על העלים, ולוקחו בצבת, ושורפו. שאם לא ישרפנו, יחזור אלי].

מכריו רבי יוחנן: הזהרו מזבובי של בעלי ראתן. כיון שמעבירים את החולי ממנו.

רבי זירא, לא הוה יתיב בזיקיה. [לא היה יושב מול הרוח הנושבת ממושכם של חולי ראתן, כדי שלא ידבק מהן].

רבי אלעזר לא עייל באהליה [לא היה נכנס באהלם, שלא ידבק מהם].

רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דהחיה מבואה [לא היו אוכלים מביצי (169) אותו מבוי שגרים בו חולי ראתן].

אך רבי יהושע בן לוי מיכרך בהו, היה מתחבר עמהם, ועסיק בתורה.

אמר — נאמר על התורה — "אילת אהבים ויעלת חן".

שהרי אם חן מעלה התורה על לומדיה — אגוני לא מנגא (170) ?!

אמר רב פפא: לא אמרן שהתשמיש מסוכן אחר הקזת דם, אלא דלא טעים מידי [שלא אכל אחר כך כלום], אבל טעים מידי, לית לן בה [אינו מזיק].

מאי סימניה [מהם סימני מחלת הראתן] ?

דלפן עיניה [עיניו דולפות], ודייבי נחיריה [נאפו נוזל], ואיתי ליה רירא מפומיה [ונוסף ריר מפיו], ורמו דידבי עילויה [וזבובים כרוכים אחריו]

ומאי אסותיה [ומה היא רפואתו] ?

אמר אביי: יקח פילא [מין נענע] ולודנא [לענה] גירדא דאגוזא [קליפות עץ אגוז] וגירדא דאשפא [מה שגוררים מן העור] וכליל מלכא [חבצלת] ומתחלא דדיקלא סימקא [קליפה המגינה על התמרים בקטנותן, כעין שיש לאגוזים קטנים], ושליק להו בהדי הדדי.

ומעייל ליה לביתא דשישא [מכניס את החולה לבית שיש, שהוא אטום לגמרי, ואין בו זרימת אויר].

ואי לא איכא ביתא דשישא, מעייל ליה לביתא דשב לבני ואריחא [ואם אין לו בית שיש, יכניסנו לבית שכותלו עב, שבנוי משבעה לבנים ואריחים בעובי הכותל], ונטיל ליה תלת מאה כסי על רישיה [שופך על ראשו שלש מאות כוסות מאותן מים],

170. ויש לדון, והלא במקום ששכיח היזיקא לא אמרינן "שלוחי מצוה אינן ניזוקין", והיאך סיכן ריב"ל את עצמו?

ויש לומר — שבלימוד התורה אין ניזוקין אפילו במקום ששכיח היזיקא. קובץ שיעורים.

ותירץ — שבמשנה לא נכתבו אלא אלו שחייב לגרשן שלא מחמת פטולן.

169. כלומר — אפילו מהביצים שיש להן קליפה לא היו אוכלים. וכל שכן משאר המאכלים. תלמידי רבינו יונה.

אמר ליה מלאך המות: "לחיי [כבשקשתך]".

אמר ליה רבי יהושע בן לוי — "הב לי סכינך, דלמא מבעתת לי באורחא [תן לי את סכינך, שמא תפחידני בדרך]" (174).

יהבה ניהליה [נתן לו].

כי מטא להתם, דלייה (175), קא מחוי ליה

כי הוה שכיב [כאשר הלך למות], אמרו ליה למלאך המות — "זיל עביר ליה רעותיה" [לך, עשה את רצונו לפני מותך] (171).

אזל, איתחזי ליה [בא מלאך המות, ונראה לפניו] (172).

אמר ליה רבי יהושע בן לוי: "אחוי לי דוכתאי [הראה לי את מקומי בגן עדן]" (173).

174. ביאור ענין זה, כי הכח הפועל מן כח המפסיד שנקרא מלאך המות דבר זה נקרא סכין, כי הסכין הוא כלי למה שמחתך ומפסיד, וכן הכח של מלאך המות נקרא סכין, והצדיק מבטל הכח של המפסיד, וזה שאמר לו הב לי סכינך שהוא נוטל הכח הזה ממנו, ודבר זה למעלת הצדיק שמצד הצדיקים ראוי המציאות ולא ההפסד, ומפני שכח המפסיד אשר הוא כח מלאך המות אשר הוא מתנגד למציאות, לכך הצדיק שראוי לו המציאות מבטל כח של המפסיד בעה"ז.

וזהו שאמר — דלמא מבעתת לי באורחא, כי כאשר יש חבור לכח המפסיד אל הצדיק, וזהו כאשר הצדיק קרוב אל הסלוק מן העה"ז ואז יש קירוב לכח זה אל הצדיק, וזה נקרא... מתחברים באורחא וגובר אז הצדיק על כח המפסיד בשביל חוזק מציאת הצדיק, שאל כל צדיק ראוי אליו המציאות, ומבטל הצדיק פעולת כח המפסיד שנמשך מאתו העדר הנבראים, והוא נטילת הסכין, כמו שני דברים שהם מתנגדים יחד כאשר יתחברו יחד, האחד גובר על השני ומנצח אותו ונוטל כח שלו וזהו נטילת הסכין. מהר"ל.

175. כבר אמרנו כי המלאך המות אי אפשר לשלוט עליו אם לא מחמת קורבת הצדיק אל מדרגתו האחרונה, ומזה הצד שהוא קרוב אל מקום מדרגתו ומעלתו אפשר לשלוט, ומפני שאי אפשר שילשוט עליו רק מצד קורבתו אל

171. פירוש כי אין ראוי שישלוט המלאך בצדיק כמו זה, כי אם שהוא טוב וראוי לעצמו וזה שיעשה רצונו כי יש צד שהמיתה ראוי לו, וזה כי הצדיק בעת מותו הוא מתקרב אל המדרגה העליונה שיהיה לו בג"ע, ולפיכך באותו זמן אין המיתה רע מצד ההצלחה האחרונה. מהר"ל.

172. אל תאמר שהדברים האלו הם בחוש עין הגוף, וכן כל אמירה והתשובה הכל אינו גשמי, כי מה שאמר אתחזי ליה אינו רק התחברות וקרוב אליו כח זה שנקרא מלאך המות, וזה נקרא אתחזי ליה, וכן האמירה אין האמירה היא בפה כמו באדם, שכך תמצא בדברי חכמים — "אמרה שבת" (בראשית רבה פי"א), "אמרה ירח" (חולין ס ב), ובכמה מקומות. שהדבר הנמשך מן אחר נקרא זה אמירה, שהאמירה הוא ענין הנמשך מבעל המאמר נגזר בשפתים, וכל דבר שנמשך מן אחר נקרא אמירה, ודבר זה פשוט מאוד מאוד. מהר"ל.

173. כבר אמרנו שאי אפשר שיהיה שולט עליו כלל כח ההפסד רק בשביל שהוא זוכה למדרגה הרוחניות ואז אינו מקפיד על המיתה, ולפיכך הוא מבקש מן מלאך המות שיראה לו מקומו, כי בזה האופן אפשר שישלוט בו המלאך, שלא נקרא העדר גמור כאשר לפני המדרגה העליונה שהוא זוכה אחר המיתה, ויש לו קירוב גמור קודם מותו אל מדרגתו שיהיה לו אחר מותו וזה שמראה לו מקומו. מהר"ל.

כשהגיעו לשערי גן עדן, הרים מלאך המות את ריב"ל, והראה לו את מקומו].

שוור, נפל לה הוא גיסא (176) [קפץ ריב"ל, ונפל לתוך גן עדן].

נקטיה בקרנא דגלימיה [תפסו מלאך המות

בקצה גלימתו] (177).

אמר ליה ריב"ל: "בשבועתא, דלא אתינא" (178).

אמר קודשא בריך הוא — "אי איתשיל אשבועתא, ניהדר: אי לא, לא ניהדר" (179)

כל פנים מצד מה נתחבר אליו המלאך המות. מהר"ל.

178. ואמר בשבועתא לא אתינא, כלומר כי ריב"ל היה מנצח מלאך המות והיה גובר עליו ולא שלט בו מלאך המות, רק כי מיתתו היה כאשר הגיע זמנו להפטר מן העולם היה נפטר מן העולם ולא נמסר ביד מלאך המות. ולכך אמר שוור נפל להאי גיסא ויצא מן מלאך המות, ואי אתשל אשבועתא לא היה דבק כ"כ בו כי השבועה נקרא קיימא שהוא נשבע לקיים דבר אחד, והקיום בזה הוא מצד הש"י כאשר נשבע בו וכדכתיב (דברים י') את ה' אלקיך תירא אותו תעבוד וכו' תדבק ובשמו תשבע שהוא קיימא הקיום הזה הוא בו ית', ואם היה מתיר שבועתו לא היה הדביקות כל כך בו, לכך אמר אם היה מתיר שבועתו ולא היה בו הקיום כל כך אז יהיה גובר המלאך המות ויהיה נמסר לו למיתה, אבל אם לא היה מתיר שבועתו, והיה לו הדביקות לגמרי בו ית', וזה היה מציל אותו לגמרי מן מלאך המות שלא יהיה נמסר ביד מלאך המות, וקנה לו מקום בג"ע. מהר"ל.

179. וכדי שיתבאר לך ענין המאמר הזה שהוא עמוק על אמתתו, נבאר עוד, יש שהיו מפרשים כי ריב"ל כאשר היה נצול מן מלאך המות בא נפשו לג"ע, ודבר זה מרחיק הדעת והשכל בודאי, אבל מעולם לא עלה על דעתם דבר זה, רק שרצו בזה כי מצד מדרגה מה שהיה בר"י בן לוי לא היה המיתה שלו ע"י מלאך המות. וזה כי המלאך הוא כחו שבחלקו הוא הפסד וההעדר,

המדרגה העליונה האחרונה, זה שאמר דליא שמקרכו אל מקום מעלתו, ודוקא מלאך המות הוא מגביה אותו, כי כבר אמרנו כי מלאך המות מצד מה הוא סבה לדבוק העליון, כי מצד שהגוף נעדר הוא קונה התדבקות במדרגה הנבדלת, ולפיכך מלאך המות שהוא כח מפסיד הגוף מגביה ומקרב אותו אל מקום מדרגתו, אחר שהמיתה הוא העדר הגוף וע"י זה קונה האדם הדבוק העליון אחר המיתה וכאשר הוא קרוב אל סלוק שלו מן עולם הגשמי אמר שקנה הדבוק בו לגמרי. מהר"ל.

176. וזהו שאמר — דשויר לג"ע, כי היה קונה הדבוק האלקי הוא החיים הנצחיים מבלי שיהיה שייך בו העדר כלל. מהר"ל.

177. רצונו לומר — כי לא היה הכח למלאך המות על ריב"ל כי אם דבר מה, אבל שיהיה לו כח לגמרי עליו דבר זה לא היה לו כח, ולכך אמר דנקטיה בקרנא דגלימא.

וביאור ענין זה, כי קנין המעלה זאת הדבקות בו ית' מבלי שיהיה מקבל העדר אין דבר זה ראוי שיהיה לו מצד האנושית, כי מצד האנושית מקבל האדם העדר כאשר נראה לחוש שסוף האדם למות, כי זהו ראוי לאדם במה שהוא אדם, ומאחר שאינו מצד האנושית שבו שיהיה לו הדביקות הנצחי שהרי מצד האדם ראוי לו המיתה ודבר זה מוציא אותו חוץ עד שיש בו העדר מצד מדרגת עצמו, ולכך אמר נקט אותו בקרנא דגלימא, פ"י שהיה חבור אל מלאך המות שראוי לו העדר מצד הזה במה שהוא אדם ועל

אזל, אשכחיה לרבי שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא [הלך ריב"ל, ומצא את רשב"י יושב על שלש עשרה כורסאות פד].

אמר ליה רשב"י לריב"ל: "את הוא בר ליואי?"

אמר ליה: "הן"

אמר לו רשב"י — "נראתה קשת בימיך?"

אמר ליה: הן.

אמר לו: "אם כן, אי אתה בר ליואי".

[אם נשאל בחייו על שבועה שנשבע, יצא החוצה. ואם לא, לא יצא]⁽¹⁸⁰⁾.

אמר ליה מלאך המות: "הב לי סכינאי".

לא הוה קא יהיב ליה ריב"ל את הסכין.

נפקא בת קלא, ואמרה ליה — "הב ניהליה; דמיתבעא לברייתא" [יצאה בת קול ואמרה — "תן לו את הסכין, שנצרך הוא לבריות"].

מבריו אליהו קמיה [הכריזו אליהו לפניו] —

"פנו מקום לבר ליואי, פנו מקום לבר ליואי".

מלאך המות אליו, כמו שהוא יכול אצל שאר הנבראים החומריים שהעדר דבק בחומר ולכך שולט מלאך המות אליו, אבל [ריב"ל] מפני מעלת התורה שהיא אלקית בלתי חמרי שהיה בו יותר משאר אדם, לא היה יכול מלאך המות לשלוט בו.

ודוקא מדרגה זאת שהוא היה מתחבר אל בעלי ראתן, וזה כי שאר חכמים שהם גדולם מאוד בחכמה אין זה מורה על הדבוק הגמור שיש להם בתורה, אבל כאשר היה מוכר ריב"ל בהו ועוסק בתורה, מורה על הדבוק היותר גדול שיש לו בתורה, ולפיכך לא היה יכול מלאך המות לשלוט עליו רק ברצונו של ריב"ל.

180. ומשמע, שמעלה היא שאינו נשאל על שבועתו. וקשה — הלא שנינו — "כל הנודר כאילו בנה במה, והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן", ואם כן מוכח שיש ענין להשאל על נדרו?

ויש לומר — דהני מילי לדבר הרשות. אך בנדרי מצוה מעליותא היא. כמו שנאמר — "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך". ובודאי ריב"ל לא נדר אלא לדבר מצוה. קובץ שיעורים.

ואל תתמה על זה אם כח עליון רוחני יש בחלקו דבר זה, כמו שאתה אומר בחלקו של... ג"כ החורבן והשממה, וכן יש עליון שבחלקו ההעדר והוא נקרא מלאך המות. ומיתת האדם ומיתת הבהמה בחלקו, אך כי חלוק יש בין מיתת האדם ובין מיתת הבהמה, כי מיתת הבהמה הוא העדר הגמור, אבל מיתת האדם אינו העדר גמור שהרי נפשו נשארת, ולא [לבד] שהיא נשארת, אבל הוא זוכה לג"ע וזוכה אל הדבוק האלקי העליון אשר אי אפשר לו בעודו עם הגוף, נמצא כי מדרגה זאת נמשך אל המיתה כאשר יקבל העדר ואז יקנה מדרגה רוחנית. אבל אצל ריב"ל הי' היפוך זה, שע"י שהוא קונה מדרגה עליונה רוחנית היה מסתלק מן העולם הגשמי, וא"כ לא היה מצטרף אליו העדר שהוא המיתה, ואין ספק כי דבר זה הוא מדרגה עליונה שאין בעצמו המיתה שהוא ההעדר, שכל בני אדם כיון שיש בהם העדר דבר זה הוא חסרון, אבל מדרגת ריב"ל אינו כך כי קנה מדרגתו בלי שיצטרף אליו שום מיתה והעדר ואין כאן מקום זה. ולפיכך מה שאמרו כאן שלא היה יכול לו מלאך המות, ר"ל שהיה מסתלק מן העולם בלי שהיה בו העדר כלל. וזה בשביל שהיה בו מדרגה אלקית הוא מדרגת התורה, ולכך לא היה יכול

דלמא מבעתת לי באורחא [תן לי את סכינך, שלא תפחידני בדרך].

אמר ליה: כחברך בעית למיעבד לי [האם תרצה לעשות לי כמו שעשה לי חברך, ריב"ל]?¹⁸¹

אמר ליה: אייתי ספר תורה, וחזי מי איכא מידי דכתיב ביה דלא קיימתי [הבא לי ספר תורה, והראה לי דבר שלא קיימתי ממנו].

אמר ליה: מי איכרכת כבעלי ראתן, האם התחברת לחולים במחלת הראתן, ואיעסקת בתורה כריב"ל⁽¹⁸¹⁾!?

ואפילו הכי, כי נח נפשיה, אפסיק ליה עמודא דנורא בין ידיה לעלמא⁽¹⁸²⁾ [כשמת, הפסיק עמוד אש בינו לבין העולם].

וגמירי [ומקובלנו], דלא מפסיק עמודא דנורא אלא אחד בדרא, או לתרין בדרא⁽¹⁸³⁾. ולא יכלו לעמוד במחיצתו.

קרב לגביה רבי אלכסנדר, אמר — "עשה בשביל כבוד חכמים, שיוכלו לעמוד במחיצתך".

לא אשגח [לא השגיח בדבריו].

ומסיימת הגמרא: לא היא, דלא הואי מידי [באמת לא נראתה הקשת בימיו], אלא סבר, לא אחזיק טיבותא לנפשי [לא אחזיק טובה לעצמי].

רבי חנינא בר פפא, שושביניה הוה [היה ידידו של מלאך המות].

כי הוה קא נחא נפשיה, אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה [לפני מותו, אמרו למלאך המות שילך ויעשה את רצונו].

אזל לגביה, ואיתחזי ליה.

אמר ליה, שבקי תלתין יום, עד דנהדר תלמודאי [תן לי שלשים יום שאחזור על תלמודי]. דאמרי — "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו".

שבקיה [הניחו], לבתר תלתין יומין, אזל איתחזי ליה [לאחר שלשים יום, חזר ונראה אליו].

אמר ליה רבי חנינא בר פפא: אחוי לי דוכתאי [הראה לי את מקומי בגן עדן].

אמר ליה מלאך המות: "לחיי [כבקשתך]".

אמר ליה רבי חנינא בר פפא: הב לי סכינך,

181. מי איכרכית כבעלי ראתן ועסקת בתורה. פירוש, כי הדבקות לתורה הוא שמציל אותו מן המיתה, שהתורה היא כולה חיים, ולכך היה נצול מן המיתה, ואין זוכה לדבר זה רק אדם אחד. מהר"ל.

182. טעם זה — כי עמוד האש אשר הוא מפסיק מורה על שהוא נבדל מן הכלל, וכל כלל אפשר שיש בו אחד או שנים נבדלים, אבל שלשה אי אפשר כי שלשה נקראים רבים, ומפני שנקראים רבים אין זה נבדל. כי לא יקרא נבדל כאשר יכללו הרבה בענין אחד, ולכך אחד או שנים שייך לומר בהם שהם נבדלים, ואינם

181. מי איכרכית כבעלי ראתן ועסקת בתורה. פירוש, כי הדבקות לתורה הוא שמציל אותו מן המיתה, שהתורה היא כולה חיים, ולכך היה נצול מן המיתה, ואין זוכה לדבר זה רק אדם אחד. מהר"ל.

182. פי' דבר זה, כי העמוד של אור מורה כי הוא נבדל מן בני אדם לגמרי. ובחיייו היה לו שתוף מצד הגוף, אבל כאשר כבר מת אפסקי' ליה עמודא דנורא מורה שהוא נבדל מבני אדם

“עשה בשביל כבוד אביך”.

לא אשגח.

“עשה בשביל כבוד עצמך, שיוכלו להספידך, ולטפל בקבורתך”.

איסתלק⁽¹⁸⁴⁾.

אמר אביי: לאפוקי ממואן דלא קיים, עמוד זה בא, להוציא מעליו מי שלא קיים את כל התורה כמותו.

אמר ליה רב אדא בר מתנא: לאפוקי ממר דלא אית ליה מעקה לאיגריה [להוציא ממך, שלא עשית מעקה לגגך].

ולא היא, מיהוה הוה, באמת אביי עשה מעקה, וההיא שעתא הוא דשדייה זיקא, אלא שעקרתו הרוח באותה שעה

אמר רבי חנינא, מפני מה אין בעלי ראתן בבבל?

מפני שאובלין תרדין, ושותין שכר של היזמוי [ומטילין בו קישות שגדל בהיזמוי].

אמר רבי יוחנן: מפני מה אין מצורעין בבבל?

מפני שאובלין תרדין ושותין שכר ורוחצין במי פרת.

הדרן עלך פרק המדיר את אשתו

בשביל כבוד עצמך ואסתליק, ורצה בזה כי לא היה ראוי שיסתלק וכל זה לפי שהיה נבדל מן כל שאר בני אדם עד שאף לאביו לא היה לו שתוף כלל והיה נבדל ממנו במעלתו שהיה לו עד שהיה נבדל מהכל, וכל אלו דברים בשכל בלבד להורות על הפלגת קדושתו. מהר"ל.

נכללים בכלל ועליהם שייך לומר (עליו) כי הם נבדלים מן הכלל, אבל שלשה או ארבע אין לומר כי הם נבדלים. מהר"ל.

184. ומה שאמר עשה בשביל חכמים שראוי לנהוג בהם כבוד ולא אסתליק, עשה בשביל כבוד אביך שראוי לנהוג כבוד באביו עשה

פרק האשה שנפלו

משנתנו עוסקת גם בהגדרת זכויות הבעל בנכסי אשתו זמן האירוסין, האם חלו זכויות הבעל כבר בזמן האירוסין, ובוה עיקר מחלוקות התנאים במשנה זו.

מתניתין:

האשה שנפלו לה [שקיבלה] **נכסים** בירושה עמ-א או במתנה, **עד שלא תתארם**, — לפני שנתארסה — **ונתארסה**⁽¹⁾, **מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים**⁽²⁾. כלומר — כל זמן שלא נישאת יכולה למכור או לתת את הנכסים הללו למי שתחפוץ, ואין לבעלה זכות להוציא את הפירות מיד הלקוחות.

אך אם **נפלו לה נכסים משנתארסה** — **בית שמאי אומרים: תמכור!** ואין לבעל זכות להוציא מיד הלקוחות, כיון שלא זכה בהם עד שעת הנישואין.

ובית הלל אומרים: לכתחילה לא תמכור.

אלו ואלו מודים, שאם מכרה או נתנה, מכרה קיים. וטעמם יבואר בגמרא⁽³⁾.

שנינו לעיל (מו ב, ומו ב), שתקנו חכמים שהבעל אוכל פירות מנכסי אשתו.

וכמו כן הוא יורש את נכסיה מן התורה, אם מתה בחייו, כמבואר במסכת בבא בתרא (קיא ב).

פרק זה עוסק בזכויות שיש לבעל בנכסי אשתו כתוצאה מדינים אלו.

מעיקר הדין, אשה שמכרה את נכסיה, אף לאחר הנישואין, מעשיה קיימים. אך תקנו חכמים שהבעל מוציא מיד הלקוחות את הפירות בחיי אשתו, כדי שלא תופקע "תקנת הפירות".

אבל לאחר מותה יזכו הלקוחות בקנינם לגמרי. כיון שאין לבעל שום זכות בקרקע.

ודין זה, הוא המבואר במשנתנו — "נפלו לה משנישאת, אלו ואלו מודים שהבעל מוציא מיד הלקוחות".

ואחר כך, תקנו חכמים באושה — שאשה אשר מכרה את נכסיה אחר הנישואין, הבעל מוציא גם את הקרקע מיד הלקוחות, כדי שלא תוכל האשה למנוע מבעלה לירש אותה אחר מותה.

שאף על פי שאחר הנישואין לא תמכור לכתחילה, מכל מקום מה שמכרה או נתנה קודם האירוסין נשאר קיים אף אחר הנישואין.

3. במחלוקת זו, בית שמאי מקילים ובית הלל מחמירים. ובכל זאת לא נשנתה מחלוקת זו במסכת פאה גבי "קולי בית שמאי וחומרי בית

1. אבל כשנישאת, לא תמכור לכתחילה. רש"י. ועיין בתוספות.

2. צריך לבאר, מה הוסיפה המשנה כשאמרה — "וקיים", הרי ודאי שאם יכולה למכור ולתת, המקח קיים?

ומבאר ההפלאה — שכונת המשנה לומר